

Dezvoltarea conceptuală a sistemului judiciar al Republicii Armenia

Hrachik Sargsyan,

Președintele Asociației judecătorilor din Republica Armenia
Președintele Judecătorei din Armavir Marz

Vahe Yengibaryan,

Director executiv al Asociației judecătorilor din Republica Armenia
doctor în drept, profesor în cadrul Facultății de
Drept a Universității de stat din Erevan

By the constitutional amendments of November 27, 2005 the foundations of the second phase of judiciary reforms were laid in Armenia, and today it can be stated that by the end of the mentioned phase the country will stand on a new level of impartiality, independence and effectiveness of judiciary power.

Thus according to Article 5 of the new main law it is stated that the state power in the Republic of Armenia is implemented based on the separation and balances of legislative, executive and judiciary powers.

Constituția Republicii Armenia a fost adoptată pe 5 iulie 1995 și, în concordanță cu cerințele unui stat de drept și democratic, a stipulat principiul separației puterilor legislativă, executivă și judecătorească, astfel devenind fundamentul implementării primei faze a reformelor judiciare în Armenia. Pe 8 noiembrie 1996, Președintele Republicii Armenia a semnat un decret numit „cu privire la reformele judiciare din Republica Armenia”. În cursul anului 1998 Adunarea Națională a adoptat legile cu privire la „Compunerea instanțelor”, „Statutul judecătorului”, „Urmărirea penală”, „Consilierea juridică”, „Curtea de arbitraj și procedurile de arbitraj”, „Executarea silită a actelor judiciare”, „Serviciile de

executare silită a actelor judiciare”, codurile de procedură civilă și de procedură penală ale Republicii Armenia, codul civil al Republicii Armenia, care a/au intrat în vigoare pe 12 ianuarie 1999. Astfel, în concordanță cu noua legislație, noul sistem judiciar al Republicii Armenia a început să funcționeze; în locul sistemului anterior cu două etape, reprezentate de instanțele populare și Curtea supremă, a fost instituit un sistem cu trei etape, format din „curțile de primă instanță – judecătoria”, curți de apel și Curtea de Casație.

Prin amendamentele constituționale din 27 noiembrie 2005 au fost puse bazele celei de-a doua faze a reformelor judiciare din Armenia, și astăzi

Principiile referitoare la puterea judecătorească au fost prevăzute și confirmate în Codul judiciar al Republicii Armenia.

se poate afirma că până la sfârșitul acestei etape Armenia se va afla la un nou nivel de imparțialitate, independență și eficacitate a puterii judecătorești. Astfel, articolul 5 al noii legi fundamentale prevede că puterea de stat în Republica Armenia se exercită pe baza separației și echilibrului puterilor legislativă, executivă și judecătorească. Principiile referitoare la puterea judecătorească sunt cuprinse în Capitolul 6; art. 92 din acest capitol statuează că instanțele care funcționează pe teritoriul țării sunt judecătoriile (numite de autorul articolului „instanțe de prim grad cu competență generală”), curțile de apel și Curtea de Casație.

Conform aceluiași articol Curtea de Casație a R.A. funcționează după un nou statut, în calitate de curte supremă a R.A., (cu excepția problemelor de ordin constituțional), abilitată să asigure punerea în executare a tuturor categoriilor de legi. Prin noua constituție au fost create, de asemenea, noi garanții pentru independența puterii judecătorești, cu privire la care se afirmă cu valoare de principiu că independența instanțelor judecătorești din Armenia este garantată de Constituție și legi, ca și de crearea și funcționarea Consiliului judiciar, principiile confirmând noile reguli de numire a judecătorilor.

Independența instanțelor este garantată prin Constituție și prin lege.

Competența, modalitatea de compunere și activitatea instanțelor sunt stabilite prin Constituție și prin lege.

Constituția și legea stabilesc procedura de alcătuire și activitățile/competența Consiliului de justiție.

Consiliul de justiție este compus din maxim nouă judecători aleși prin vot secret pentru un mandat de cinci ani de Adunarea Generală a Judecătorilor din Republica Armenia, conform procedurii stabilite de lege, doi profesioniști ai dreptului numiți de Președintele Republicii și 2 profesioniști ai dreptului numiți de Adunarea Națională.

Ședințele Consiliului de Justiție sunt prezidate de Președintele Curții de Casație, fără drept de vot.

În baza art. 95 din Constituția Republicii Armenia, conform procedurii prevăzute de lege, Consiliul de justiție are următoarele atribuții:

1) alcătuiește și îi prezintă spre aprobare Președintelui Republicii lista candidaților pentru funcția de judecător și lista carierei lor profesionale, care este utilizată ca temei pentru numirea în funcție;

2) dă avizul cu privire la candidaturile pentru funcția de judecător, de pe respectiva listă;

3) numește candidații la funcțiile de președinte al Curții de Casație, președinte și membri ai camerelor acesteia, candidații pentru funcția de președinte ai curților de apel, judecătorilor și instanțelor specializate;

4) își exprimă opinia asupra grațierilor, amnistierilor, la cererea Președintelui Republicii;

5) angajează răspunderea disciplinară a judecătorilor, îl sesizează pe Președintele Republicii în vederea excluderii din magistratură, în vederea reținerii sau arestării lor, pentru trimiterea în judecată ca acuzat sau pentru tragerea la răspundere administrativă.

Principiile referitoare la puterea judecătorească și în special referitoare la Curtea de Casație a Republicii Armenia ca instanță supremă au fost prevăzute și confirmate în cel mai important document normativ al celei de-a doua faze a reformelor judecătorești, Codul judiciar al Republicii Armenia (promulgat pe 18 aprilie 2007), care include norme comprehensive despre sistemul judiciar al Republicii Armenia, și care a abrogat la intrarea sa în vigoare legile anterioare „Compunerea instanțelor”, „Consiliul judiciar”, „Statutul judecătorilor”.

De asemenea, trebuie să observăm prevederea în Constituția Armeniei a drepturilor fundamentale, libertăților și obligațiilor persoanelor. Protecția acestora reflectă tradițiile occidentale ale drepturilor inalienabile și autonomiei individuale, ca și tradițiile socialiste ale drepturilor colective economice și sociale. În special, Constituția prevede următoarele: dreptul la viață privată, dreptul la liberă exprimare, dreptul de a forma partide politice, proces echitabil și anumite proceduri în cauzele penale, precum prezumția relativă de nevinovăție. Mai mult, Constituția proclamă valorile familiale, face referire la obligația de plată a taxelor și prevede ca obligație participarea la apărarea națională. Cel mai important, afirmă supremația legii și declară ”fiecare trebuie să respecte Constituția și legile”.

Armenia este parte la cele mai importante tratate privind drepturile omului, incluzând Pactul pentru drepturile economice, sociale și culturale, Pactul pentru drepturile sociale și politice, Convenția internațională pentru eliminarea oricăror forme de discriminare rasială, Convenția pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare a femeilor, Convenția împotriva torturii

și altor pedepse sau tratamente inumane sau degradante și Convenția privind drepturile copilului.

Trei noi coduri – codul civil, codul de procedură civilă și codul de procedură penală - au intrat în vigoare în ianuarie 1999. Codul civil, format din peste 1200 de articole, și codul de procedură civilă diferă în mod substanțial de cele anterioare și sunt destinate să faciliteze economia de piață. Totuși, conform codului de procedură penală, procurorii încă dețin o influență substanțială.

Toate procesele sunt publice, cu excepția celor care privesc secrete de stat, sau atunci când judecătorul încuviințează pentru protejarea intereselor particulare ale participanților. Acuzaților li se cere să se prezinte la proces și au dreptul la avocați aleși. Când li se cere de instanță sau în faza de urmărire, baroul numește un avocat pentru toți învinuiții care nu își permit un avocat ales. Constituția prevede că cei acuzați de infracțiuni trebuie informați de acuzațiile împotriva lor. Ei pot audia martori și furniza mijloace de probă; acuzații și procurorii au deopotrivă dreptul de a declara apel.

Noul cod de procedură penală constituie un pas înainte față de modelul sovietic. De ex., mandatele de arestare și de percheziție și măsura confiscării pot fi luate numai pe baza unei dispoziții a judecătorului (de la judecătorie). Instanța, de fapt, supraveghează și controlează procedura de investigație. Drepturile învinuiților și victimelor sunt prevăzute în detaliu. În plus, anumite acte de cercetare (precum perchezițiile) se fac în prezența martorilor, și ei trebuie să certifice că o anumită măsură a fost luată conform legii. Dispozițiile procurorului în faza de urmărire pot fi

atacate la judecătorie. În timpul urmăririi penale sau actelor de cercetare preliminară, procurorul controlează efectiv investigația. În faza judiciară, procurorul și inculpatul sunt pe poziții egale.

Cauzele civile și penale în care este implicat personal militar sunt judecate în cadrul judecătoriilor, dar sunt instrumentate de procurori militari, care îndeplinesc aceleași funcții precum corespondenții lor din civil. Până la adoptarea unui nou cod penal, ei

respectă prevederile codului penal din perioada sovietică. Un nou cod penal a fost înaintat Parlamentului, cu scopul de a înlătura dispozițiile contradictorii ale legii și de a crea un sistem legal unitar, modern și funcțional. În plus, un cod nou pentru procedura administrativă și pentru contravenții se află acum în stadiul de proiect.

**Traducere și adaptare realizate de
jud. Cristina Nicoleta Ghiță, Jude-
cătoria Sectorului 1 București**